

25 Nisan 1915

Çanakkale'nin En Uzun Sabahı

13 Ocak 1915 Harp Konseyi'nin kararından:

"Hedefi İstanbul olmak üzere, Gelibolu Yarımadası'nı topa tutmak ve almak için, Şubat'ta bir sefer için hazırlıklara başlanması..."

Winston Churchill'den Amiral Carden'e:

"Boğaz'ı sadece gemilerle zorlamak sizce uygulanabilir bir operasyon mudur? Sonucun önemi [verilecek] ağır kayıpları mazur gösterecektir."

18 Mart 1915'te İngiliz ve Fransız gemilerinden oluşan donanmanın 16 büyük zırhlısının ve onlarca refakat gemisinin Çanakkale Boğazı'nı geçme teşebbüsü mağlubiyetle sonuçlanır. Donanma komutanı Amiral J. D. Robeck akşam geri çekilme emrini verirken donanmanın 3 zırh-

lısı (*Bouvet*, *Irrezistible* ve *Ocean*) Boğaz'ın sularına batmış, *Queen Elizabeth* gibi önemli gemiler de ağır hasar almıştı. 22 Mart 1915'te amiral gemisi *Queen Elizabeth*'te tüm deniz ve kara komutanlarının katıldığı toplantıda Çanakkale Boğazı'nı açma harekâtına her ne pahasına olursa olsun devam etme kararı alınır.

Esat (Bülkat) Paşa

Savaş sırasında Çanakkale'deki Türk komutanlarının en üst rütbelisi olan Esat Paşa, başta Mustafa Kemal olmak üzere cephede görev yapan birçok subayın Harp Okulu'ndan hocasıdır. Esat Paşa önce 3. Kolordu Komutanı olarak 1914 yılı başında Tekirdağ'da göreve başlar. Çanakkale Cephesi'nde Kuzey Grubu komutanlığı görevini üstlenir. Esat Paşa kara savaşlarında büyük bir başarı sağlayarak Anafartalar'ın ve Conkbayırı'nın da yer aldığı Kuzey Grubu bölgesini düşman kuvvetlerine karşı savunur. Emrindeki subayları çok iyi organize ederek ve ordu komutanı Sanders'le iyi ilişkiler kurarak zaferin kazanılmasında büyük bir paya sahip olur. Mustafa Kemal'i Anafartalar Grubu Komutanlığı görevine teklif eden kişi de kendisidir.

Cevat (Çobanlı) Paşa

Esat Paşa “*Düşman donanmasına Çanakkale Boğazı'na yaklaşmak ve Boğaz'ı zorlayıp İstanbul'a gelmek fırsatını vermeyenlerin birincisi Cevat Paşa, ikincisi ben, kesin sonucu sağlayan da Anafartalar komutanı Mustafa Kemal Paşa'dır*” demiştir. Cevat Paşa, Çanakkale'de Müstahkem Mevki komutanı olarak göreve başlar ve Boğaz'da aldığı tedbirlerle deniz muharebelerinin kazanılmasında önemli bir rol oynar. Boğaz'ı savunmak için top ve bataryaların hazırlanmasını ve mayınların ustaca yerleştirilmesini sağlar. Cevat Paşa Boğaz'ı savunmak amacıyla bir plan yaparak dört savunma bölgesi oluşturur, her bölgeye ayrı görevler verir, düşman donanmasının manevra yapacağı ve demirleyeceği Erenköy Koyu'na 7-8 Mart'ta *Nusret'e* mayınları o döşetir. Bu koya batarya takviyesi yaptırır. 18 Mart günü gerçekleşen deniz saldırısı sırasında Maydos'ta Esat Paşa'nın yanında olan Cevat Paşa harekâtın önemini fark ederek görev yerine gelir ve komutayı devralır ve müttefik donanması geri çekilirken “*Gittiler... Geçemediler... Geçemeyecekler...*” sözünü söyler. Cevat Paşa, Vehip Paşa'nın cepheden ayrılmasından sonra Güney Grubu komutanlığı görevini üstlenecektir.

Cephede Bir Kardeş: Vehip (Kaçı)

Esat Paşa'nın kardeşi olan Vehip Paşa Temmuz ayında cepheye Güney Grubu komutanı olarak gelir ve Ekim ayına kadar ağabeyi ile birlikte görev yapar. Vehip Paşa cepheye yeni gelen kuvvetleri mükemmel bir şekilde organize eder. Vehip Paşa Geri Hizmetler Komutanlığı'nı kurarak askerin yiyecek ihtiyacının karşılanmasını, cephane kollarının ve posta hizmetlerinin düzenli çalışmasını, araç gereçlerin, hasta ve yaralıların naklinin sistemli bir şekilde yapılmasını sağlar. Ağustos ayı muharebelerinde görev yaptığı Seddülbahir bölgesindeki düşman taarruzunun gösteri harekâtı olduğunu anlar. Bunun üzerine ağabeyi Esat Paşa'nın komutanı olduğu Kuzey Grubu cephesine takviye kuvvetler göndererek cephenin savunulmasında etkili olur. Ayrıca Enver Paşa'yı ikna ederek her yeni kuvvet geldiğinde taarruz edilmesi taktiğinin değişmesini ve “*bir kürek toprak bir damla kan kazandırır*” sözüyle siperlerin derinleştirilmesini isteyerek kayıpların azaltılmasını sağlar. Vehip Paşa cephane sıkıntısı yüzünden gereksiz mermi harcanmasına da müsaade etmez. Liman von Sanders anılarında iki kardeşin aralarındaki yardımlaşmasından ve komutanlığından çok memnun olduğunu yazar.

Çanakkale Muharebelerinde Görev Alan Yüksek Rütbeli Komutanların Listesi	
5. Ordu Komutanı	Mareşal Liman von Sanders
5. Ordu Kurmay Başkanı	Yarbay Kazım (İnanç)
Çanakkale Müstahkem Mevkii Komutanı	Cevat Paşa (Org. Çobanlı)
Kuzey Grubu ve 3. Kolordu Komutanı	Esat Paşa (Korg. Büllkat)
Güney Grubu Komutanı	Mehmet Vehip Paşa (Korg. Kaç)
Saros Grubu Komutanı	Ahmet Faik (Tümğ. Çolak)
Anafartalar Grubu Komutanı	Albay Mustafa Kemal (Mareşal Atatürk)
Asya Grubu 1. Kolordu Komutanı	Tuğg. Mehmet Ali Paşa
2. Kolordu Komutanı	Tuğg. Ahmet Faik
5. Kolordu Komutanı	Mustafa Fevzi (Mareşal Çakmak)
6. Kolordu Komutanı	Alb. Mustafa Hilmi
14. Kolordu Komutanı	Mirliva Trammar Paşa
15. Kolordu Komutanı	General Weber (Alman)
16. Kolordu Komutanı	Ahmet Feysi (Feyzullah)(Alb. Tümay)

Osmanlı Erkân-ı harbiyesi 24 Mart 1915'te Gelibolu Yarımadası'nı savunmak üzere 5. Ordu'yu kurarak ordu komutanlığına Alman Liman von Sanders'i atar. 26 Mart'ta Gelibolu'ya gelen Liman Paşa hemen savunma hazırlıklarına başlar. Gelibolu Yarımadası Esat (Büllkat) Paşa komutasındaki 3. Kolordu (9, 19, 5 ve 7. tümenler), Anadolu tarafı ise Alman komutan General Weber Paşa komutasındaki 15. Kolordu (3. ve 11. tümenler) tarafından savunulacaktır.

Aynı günlerde Londra'da, yapılacak kara harekâtının planları hazırlanmaya başlanır. İngiliz ve Fransız birliklerinden oluşan Ian Hamilton komutasındaki Akdeniz Seferi Kuvvetleri 25 Nisan 1915 sabahı esas çıkarma harekâtını Gelibolu Yarımadası'nın Seddülbahir ve Arıburnu sahillerine yapacaktır.

Kolordu komutanı Esat Paşa, Yarbay Mustafa Kemal ve subaylar

Liman Paşa'nın savunma planı ise sahillere zayıf gözetleme birlikleri yerleştirilerek asıl kuvvetlerin içeri bölgelerde toplu olarak tutulması, çıkarma anında birliklerin hızlıca bu bölgelere nakledilmesi şeklindeydi. Seddülbahir ve Arıburnu kesimini savunmakla görevli 9. Tümen komutanı Albay Halil Sami ve ordu ihtiyatı 19. Tümen komutanı Yarbay Mustafa Kemal Beylerin bu plana itirazı bir netice vermeyecektir.

İlk olarak Arıburnu'nda Avustralya ve Yeni Zelanda birlikleri (*Australian and New Zealander Army Corps-Anzac*) Gelibolu Yarımadası'na çıkarma yapar. Seddülbahir sahillerine yapılacak çıkarmalar ise Arıburnu'ndan iki saat sonra başlar. Çanakkale denizden kuşatılmıştır ve üç bin yıl önce Truva savaşlarında olduğu gibi Batı yeniden Doğu'yu istilaya gelmiştir. Aynı saatlerde Bolayır ve Kumkale açıklarında da çıkarma emareleri vardır.

Arıburnu Çıkarması

Arıburnu'nda Anzakların çıkarmasının hedefi 5. Ordu'nun kuzey ve güney birlikleri arasındaki irtibatı kesmektir. Böylelikle esas çıkarma noktası olan Seddülbahir'deki birliklerin ilerlemesinde bir sıkıntı olmayacaktır. Sahile çıkan Anzakların ilk hedefi Kocaçimentepesi'ni ele geçirdikten sonra ikinci gün Boğaz'ı koruyan tabyalara hâkim Kilitbahir Platosu'nu ele geçirmek üzere Maydos'a (Eceabat) doğru yürümektir.

25 Nisan sabahı çıkarma derin bir sessizlik içinde başlar. Şafak sökmeden saatler önce, 1. Avustralya Tümeni daha sonra (1984) Anzak Koyu adı verilecek olan Arıburnu sahiline doğru ayın battığı saat 3.00'te filikalarla hareket etmeye başlar. İçi askerlerle dolu filikalar saat 4.30'da sahile yavaşır: Çıkarma başlamıştır.

Çıkarma Kabatepe sahiline planlansa da, filikaların akıntı nedeni ile bir mil kadar kuzeye sürüklenmesi -ya da çıkarma planının değiştirilmesi- üzerine yaklaşık 4.000 Anzak gün ağarmadan üç dalga halinde -yanlışlıkla- Arıburnu sahiline çıkar.

İlk çıkarmalar 25 Nisan 1915

- 1 Çıkarma yapacak Anzak kuvvetleri
- 2 Zığındere Koyu çıkarması (Y)
- 3 İkiz Koyu çıkarması (X)
- 4 Tekke Koyu çıkarması (W)
- 5 Ertuğrul Koyu çıkarması (V)
- 6 Merto Koyu çıkarması (S)
- 7 Fransızların Kumkale çıkarması
- 8 Anzak çıkarma bölgesinde savunma ve gözetleme amaçlı 27. Alay'ın üç bölüğü
- 9 Anzak çıkarma bölgesinde savunma ve gözetleme amaçlı 26. Alay'ın iki bölüğü
- 10 X sahilini koruyan 26. Alay'dan 12 Türk Askeri
- 11 V ve W sahilini koruyan 26. Alay'ın iki bölüğü
- 12 S sahilini koruyan 26. Alay'ın iki takımı
- 13 26. Alay merkezi (2 tabur)
- 14 İhtiyatta bulunan 2 taburlu 25. alay
- 15 İhtiyatta bulunan 19. Tümen
- 16 Kumkale'de bulunan 3. Tümen
- 17 Anzakların çıkması gereken Kabatepe sahilini (Z)

Çıkarmadan saatler önce 27. Alay'ın kıyı gözetleme vazifesindeki 2. Tabur, 8. Bölük komutanı Yüzbaşı Faik Efendi gece saat 02.00 sıralarında Kabatepe'ye yaklaşmakta olan nakliye gemilerini Kabatepe'deki 2. Tabur komutanı Binbaşı İsmet Bey'e bildirir.

Yarbay Şefik (Aker) Bey

Çanakkale Savaşları'nın seyrine doğrudan etki eden komutanlardan biri de 27. Alay'ın komutanı Mehmet Şefik Bey'dir. Ekim 1914'te 27. Alay komutanlığına tayin edilen Mehmet Şefik o sırada yarbay rütbesinde bulunmaktaydı. Bu görevi 8 Ağustos 1915'e kadar devam eder. 27. Alay Gelibolu'da 9. Tümen'e bağlı olarak görev yapar. Alaya verilen görev Azmakdere'den Arıburnu ve Çamtepe sırtlarına kadar olan kıyının gözetlenmesidir. Alay çeşitli çıkarma ihtimallerini dikkate alarak kıyılarda birçok tatbikat yaparak savaşa hazırlanır. Bir gün önce tatbikat yapıldığından, 25 Nisan sabahı başlayan çıkarmayı Şefik Bey'in birlikleri karşılayacaktır.

Şefik Bey komutasındaki 27. Alay düşmanı durdurmayı başarır ve 57. Alay'la birlikte düşmanı geri atmak için irtibat kurulur. Birliklerin yaptığı taarruzlarla düşman bu bölgeden uzaklaştırılır. Düşman ilk hedefi olan Kabatepe, Kocaçimentepe ve Conkbayırı'nı ele geçirmeyi başaramaz. Şefik Bey'in idaresindeki 27. Alay bundan sonra da çok şiddetli muharebeler yapar. Mustafa Kemal'in Anafartalar Grubu komutanlığına atanması üzerine yerine Mehmet Şefik tayin edilir ve cephenin tahliyesine kadar bu görevi devam eder.

Halil Sami Bey

Çanakkale Savaşları'nda görev yapan komutanlardan birisi de Albay Halil Sami Bey'dir. Miralay Halil Sami Bey, 1866 yılında İstanbul'da doğar. Halil Sami Bey Müstahkem Mevki Komutanlığı emrindeki 9. Tümen komutanlığına 1914 yılının Eylül ayında tayin edilir ve 25 Nisan 1915'te başlayan kara savaşlarında Anafartalar'da ve Seddülbahir'de görev yapar. Halil Sami Bey, Arıburnu muharebelerinin sevk ve idaresinde Yarbay Mustafa Kemal Bey'le birlikte büyük bir özveri ile görev yapar. 25 Nisan 1915'te karaya çıkarma yapan düşman kuvvetlerine karşı Halil Sami Bey'in emrindeki 9. Tümen hem Seddülbahir'de hem de Arıburnu'nda mücadele eder. Mehmet Şefik Bey'in komutasındaki 27. Alay'ı "düşmanı denize dökmek üzere" Arıburnu'na sevk eden tümen komutanı Halil Sami Bey'dir. Haziran 1915'te rahatsızlığından dolayı İstanbul'a gönderilir. 9. Tümen, Çanakkale Cephesi'nde karaya çıkan düşmanı ilk işgal ettiği hatta uzun süre durdurmayı başarır.

Sahile yanan filikalara ilk ateş ise saat 04.45'te, Haintepeden 8. Bölük erlerinden Asteğmen Muharrem'in 2. Takımı tarafından açılır. İlerleyen süreçte diğer takviyeler ve 7. Bölük askerleri -toplam 400 kişikendilerinden on kat fazla olan Anzaklara karşı alay komutanları Yarbay Şefik (Aker) Bey taburları ile yetişene kadar dayanır.

27. Alay Harekâtı

27. Alay'ın 1 ve 3. taburları 24/25 Nisan 1915 gecesi saat 02.00'de Kabatepe'deki tatbikattan Maydos'ta zeytinlikteki çadırlarına dönmüş, istirahat çekilmişlerdir. 25 Nisan sabahı Arıburnu'ndan gelen alışılmışın dışında top sesleri 27. Alay komutanı Yarbay Şefik (Aker) Bey'in de dikkatini çekmiştir. Şefik Bey Kabatepe telefon merkezini arayınca çıkarmanın Kabatepe'ye olmadığını Arıburnu'na asker çıktığını öğrenir. Bu sırada istirahatteki taburları uyandırtan Şefik Bey, içtima yerlerinde muharebe ağırlıklarını yükleterek askere silah başı yaptırır, askerin ekmeleklerini dağıttırır. Tümen beklediği hareket emri gecikince dayanamaz, tümen karargâhını yeniden arar: "Arkadaşlarımız orada ateş içinde yanıyor, biz daha bekleyecek miyiz?" diye izin isteyen Şefik Bey'e hareket izni ise saat 05.45'te gelir.

İzin gelir gelmez beş dakika sonra alayın diğer iki taburunu -1. ve 3. taburlar- iki ayrı yoldan cepheye sevk etmeye başlayan Şefik Bey'in tek amacı vardır: Bir an önce II. Tabur efradının yardımına yetişmek. Bu durum alayın harp ceridesinde "her iki tabura ayrı ayrı yol takip ettirmekten maksat, düşman uzakta olmadığından alayın yürüyüş derinliğini yarı yarıya azaltmak (sureti ile), her iki taburun aynı zamanda hedefe" ulaşmalarını sağlamak olarak belirtilir.

Hareket eden taburlarda tatbikattan gelmiş olmaları nedeni ile hazırlıklarını yapamayan askerlerin birçoğu yolda hazırlıklarını yapmak durumunda kalacak, çamaşırlarını değiştirerek fundalıkların diplerine bırakacaklardır. Artık askerler, muharebeye "kuvve-i maneviyesi" tam bir şekilde yürümektedir. Alayın taburları yürüyüş halinde iken Şefik Bey taarruz için müsait bir mekân arayışındadır.

Kanlısırt'ta dikilen bir gazi alayı sancağı

Bugün Kemalçileri olarak bilinen 165 rakımlı tepeye varıp taarruz vaziyeti aldığında saat 7.40'tır. Yarbay Şefik Bey taarruz öncesi saat 07.55'te 19. Tümen'in Kocaçimentepesi'ni tutmasını ister.

Taarruz fiilen saat 8.30'da gelişmeye başlamıştır. Alayın I. Tabur Komutanı Malatyalı Yüzbaşı İbrahim büyük gayretlerle Kanlısırt platosuna kadar ilerleyerek sabah Avustralyalıların aldığı üç topu ele geçirmeyi başarır. 3. Tabur'un taarruz bölgesi Kırmızısırt'a taarruza başlamıştır.

57. Alay Harekâtı

Arıburnu'ndaki top ve tüfek seslerini duyan bir diğer komutan ise Bigalı köyünde ordu ihtiyatı 19. Tümen komutanı Yarbay Mustafa Kemal Bey'dir. Arıburnu'na yapılan çıkarmanın diğer sol cenahı Conkbayırı'na ve Kocaçimentepesi'ne taarruzları ise Yarbay Mustafa Kemal Bey'in komutasında 19. Tümen birlikleri karşılayacaktır.

Öteden beri bu bölgede bir çıkarma bekleyen Yarbay Mustafa Kemal Bey, 19. Tümen'i harekete hazır bulundurmaktadır. 9. Tümen Komutanı Albay Halil Sami Bey kendisinden bir tabur istediğinde bunun yetmeyeceğini beyan eder ve en yakın yerde hazır bekleyen Hüseyin

Avni Bey komutasındaki 57. Alay, bir dağ bataryası ve bir sıhhiye müfrezesi ile Kocaçimentepesi'ne doğru yola çıkar. Hareketinden önce de saat 7.50'de telefonla 3. Kolordu Komutanlığı'na durumu ve teşebbüsünü bildirir.

Mustafa Kemal Bey cephe hattına -Conkbayırı'na- vardığında saat 9.40'tır. Saat 10.00'da 57. Alay'ın şifahi taarruz emrini verir. Alayın cephe hattına yayılması ve fiili taarruza başlaması ise saat 11.00'den sonra olur. Düztepe'ye kadar ilerleyen Conkbayırı ve Kocaçimentepesi'ne doğru ilerlemekte olan Anzak birlikleri 57. Alay taburlarının taarruzu ile durdurulacak, öğleden sonra alayın sol kanadının

27. Alay birlikleri ile irtibatı sağlanacaktır. Anzaklar kuzeyden güneye bir hilal şeklinde kuşatılır.

19. Tümen'in 72. Alay'ının da öğleden sonra muharebelere katılması Anzakların ilerleme ihtimalini de ortadan kaldıracaktır. Akşam saat 18.00'e gelindiğinde Anzaklar durdurulmuş, Düztepe'den atılmıştır. Kanlısırt'ta düşmanın eline geçen top da geri alınmış, sırtın doğusu Türk askerlerinin kontrolüne girmiştir.

Seddülbahir Çıkarmaları

25 Nisan çıkarma harekâtının esas amacı Seddülbahir bölgesini ele geçirmektir. Arıburnu çıkarmaları buraya nispeten ikinci derecede öneme sahiptir. Akdeniz Seferi Kuvvetler komutanı Hamilton asıl kuvvetlerini Seddülbahir'deki beş noktaya çıkarır. İngilizlerin Y, X, W, V ve S harfleriyle kodladığı Pınarıçi Koyu, İkiz Koyu, Tekke Koyu, Ertuğrul Koyu, Morto Koyu sahillerine yapılacak bir çıkarma harekâtı ile çıkarmanın ilk günü Gelibolu Yarımadası'nın güney ucunda en yüksek ve bölgeye hâkim tepesi Alçitepe ele geçirilecek, ertesi gün ise Kilitbahir platosuna ulaşılarak Osmanlı birliklerine kesin darbe vurulacaktır. Böylece Boğaz'ı koruyan Kilitbahir-Çanakkale arasındaki tabyalar susturulacak, akabinde mayınlar temizlenerek İstanbul yolu açılmış olacaktır. Bu harekât için 29. Tümen, Plymouth Deniz Hafif Piyade Taburu ve Kumkale'den geri çekilecek Fransız birlikleri kullanılacaktır.

Anafartalar Kumandanı Mareşal Mustafa Kemal Bey ve maiyeti

Yarbay Mustafa Kemal Bey (Atatürk)

Çanakkale Muharebelerinin en önemli Türk komutanlarından birisi olan Mustafa Kemal Bey Çanakkale Savaşları öncesinde 20 Ocak 1915'te 19. Tümen komutanlığına tayin edilir ve henüz kâğıt üzerinde var olan birliklerinin kuruluş çalışmalarını kısa zamanda tamamlar. 2 Şubat 1915'te göreve başlayan Mustafa Kemal Bey 24 Şubat 1915'te tümeni ile Eceabat'a intikal eder.

Mustafa Kemal Balkan Savaşları sırasında Gelibolu Yarımadası'nda on bir ay görev yaptığından bölgeyi yakından tanıma olanağı bulmuş ve bu görevi sırasında yarımadanın savunması için harekât planlarının hazırlanmasında görev almıştı. 25 Nisan 1915 tarihinde düşman kuvvetleri kara harekâtını başlattığında Mustafa Kemal Bigalı Köyü'ndeki karargâhta bulunmaktaydı. İlk taarruzlarda birliklerini çok iyi düzenleyerek düşmanın ilerlemesini durdurmayı başarır ve

düşmanın iki tümenini yok eder. Mustafa Kemal bu sırada yarbay rütbesindedir. 25 Nisan sabahı gösterdiği gayret kendisine 1 Haziran'da albay rütbesini kazandıracaktır.

Mustafa Kemal'in Çanakkale Zaferi'nde etkin olduğu diğer bir tarih ise Ağustos 1915'tir. 9- 10 Ağustos Muharebeleri İngilizler için sonun başlangıcı olduğu gibi dünya tarihine de Mustafa Kemal'i armağan eder. Mustafa Kemal'in 289 gün süren Çanakkale cephesindeki görevi 10 Aralık 1915'te son bulur.

Hüseyin Avni Bey

Çanakkale Muharebeleri'nde kahramanlığı ile öne çıkan kuvvetlerden biri de 57. Alay'dır. Hüseyin Avni Bey 1 Şubat 1915'te Çanakkale cephesinde ünlenen 57. Alay'a Komutan olarak tayin edilir. 57. Alay Çanakkale'de kara muharebelerinin ilk günü olan 25 Nisan 1915 tarihinde, 19. Tümen Komutanı Mustafa Kemal'in emrinde ihtiyat kuvveti olarak görevlendirilir. 25 Nisan günü Arıburnu'nda taarruza geçen Anzak birliklerine karşı Hüseyin Avni Bey'in komutasındaki 57. Alay muharebeye girerek iki bölük dışında birinci hatta mücadele edecek ve zaferin kazanılmasında önemli bir katkısı olacaktır. Hüseyin Avni Bey 1 Haziran 1915'ten geçerli olarak yarbaylığa terfi eder. Bu kahraman subay, Ağustos ayındaki Arıburnu Muharebeleri sırasında karargâhına bir obüs mermisinin isabet etmesi sonucu Ramazan Bayramı'nın ikinci günü 13 Ağustos 1915'te şehit olur. 57. Alay sancağına, 25 Nisan sabahı gösterdiği kahramanlıktan dolayı 30 Kasım 1915'te padişah iradesiyle altın ve gümüş imtiyaz ve harp madalyası takılmıştır.

Kâğıt üzerinde, yapılan bu plan kusursuzdur, planın icrasına engel bir durum da beklenmemektedir. Zira 25 Nisan sabahı Alçıtepe'nin güneyinde bulunan Türk kuvvetleri, sadece iki tabur (yaklaşık 2000 kişi) ve bir istihkâm bölüğünden ibarettir. Pınarıçi Koyu'nda (Y Sahili) ise hiç Türk askeri yoktur. Tekke ve Ertuğrul koylarında da (W ve V Sahilleri) 26. Alay 10. ve 12. Bölükleri bulunmaktadır. Morto Koyu'nda (S Sahili) ise bir takım, İkiz Koyu'nda (X Sahili) ise on iki kişilik bir posta vardır. Tüm sahiller Liman Paşasının planı gereği küçük birlikler tarafından tutulmuştur.

Seddülbahir'de, Arıburnu'ndan farklı bir çıkarma planlanmıştır: Ağır bombardıman sonrası içi asker dolu gemiler ve filikalar çıkarma sahillerine güneş doğarken hareket edecektir.

Ertuğrul Koyu

Seddülbahir bölgesinin asıl çıkarma noktası Ertuğrul Koyu'dur. Diğer dört sahilden çıkan kuvvetlerin birleşme noktası da burası olacaktır. Ertuğrul Koyu içlerinde Yahya Çavuş'un olduğu bir bölük kahraman askerin tarihe geçecek destansı mücadelesine şahit olurken müttefiklerin o sabahki çıkarma harekâtı en kanlı harekât olacaktır.

25 Nisan sabahı Seddülbahir Kalesi'nin hemen altındaki Ertuğrul Koyu'na ağır bir bombardımandan sonra 29. İngiliz Tümeni'nden 2.800 asker çıkar. Savunmada ise 9. Tümen 26. Alay 3. Tabur'una bağlı Hasan Efendi komutasında 10. Bölük vardır.

Filikalar, 300 metre uzunluğundaki bu sahile yanaşırken tarih, geçmişteki bir hadisenin başarısız bir tekrarına da şahit olur: Çıkarma sırasında filikalarla birlikte içinde alabildiğine asker olan *River Clyde* kömür gemisi, saat 06.20'de Truva atı gibi karaya oturtulur. Çıkarma birlikleri karaya ayak bastığında saat 6.30'dur. Karaya çıkan askerler kendilerini bekleyen Türk askerlerinin ateşi ile karşılaşır. Sahile çıkmaya çalışan birlikler yoğun ateş altında kalır, sahilin hemen başındaki alçak bir set sayesinde hayatta kalırlar. Ancak saat 09.00'dan sonra bu setten ilerlemeye başlayabileceklerdir.

Parçalanmış filikaların, artık ölü ve ölmekte olanlarla dolu bir halde, kumsaldan uzaklara başıboş sürüklenmesi Mahmut Sabri Bey'in hatıratında şöyle yer alır:

"Erler, isabetli atışlarıyla düşmanı denize yuvarlıyordu. Ertuğrul Koyu sahili bir an içinde balık istifi gibi düşman cesetleriyle dolmuştu. Askerin bir fişegi bile boşa gitmiyordu. Birkaç defa bir fişekle birkaç düşmanın vurulduğu vaki oluyordu."

Ertuğrul Koyu ve *River Clyde* gemisi

Bu durumu Hamilton *"İnsanlar bir kâbusun pençesine yakalanmışlardı ve biz çaresiz, perişan bir durumda bekliyorduk. Üç çeyrek saat geçti ve Seddülbahir'deki durum düzelmeydi."* ifadeleri ile anlatır. Çıkarma istenen şekilde gelişmemektedir.

Seddülbahir Köyü'nde bulunan iki takım, köy sokaklarında *RiverClyde*'den çıkan askerle sonuna kadar mücadele eder. Harapkalēden gelen takviye kuvvetlerle birlikte Seddülbahir köyünün sokaklarında akşama kadar mücadele ederler. Bu askerlerin mücadelesini İngiliz Harp tarihi şöyle anlatır:

"Binbaşı Beckwith'in komutasında bulunan Hampshire Taburu, saat 10.00'dan önce 13.00'e kadar, olanca gayreti ile ilerlemeye çalıştı. Köy içinde ilerleyiş, zorunlu olarak ağır oluyordu. Büyük bir yiğitlikle çarpışan Türkler, topraklarını santim santim savunuyorlardı."

30 Nisan'da Seddülbahir

Çıkarma günü diğer isimsiz kahramanların yanında tarihe mal olan bir kişi vardır: Ezinelî Yahya Çavuş. 10. Bölük içinde kahramanca mücadele eden 1. Takım erlerinden Yahya Çavuş, İngilizlere ağır kayıplar veririr, Düşmanın, Tekke Koyu'ndan 14.00'e doğru Aytepe'yi batı ve güneyden kuşatması, düşmanı sahilde tutup ilerlemesine mani olan Yahya Çavuş ve bölük askerlerinin durumunu iyice nazik bir hale sokar.

Öğleden sonra 17.40'ta Aytepe'nin düşmesi ve İngilizlerin Ertuğrul Koyu'na doğru İkiz Koyu ve Tekke Koyu'ndan ilerlemekte olan birlikleri tarafından arkadan kuşatılma tehlikesinin baş göstermesiyle başka çaresi kalmaz ve Harapkalédeki bölük komutanına katılır. Pınarıçi Koyu'ndaki çıkarma hariç, diğer çıkarmaların hepsi başarılı olur. Tekke Koyu'ndan İngiliz birliklerinin ilerlemesi buradaki müdafaanın geri çekilmesini zorunlu kılacaktır. Aslında 3. Tabur komutanı Mahmut Sabri Bey'e çekilme emri gündüz verilmiştir, askerde menfi tesir yaratmamak ve düşmanı cesaretlendirmemek için çekilme akşama kadar ertelenecektir. Akşam vakti İngiliz birliklerinde de takip için kuvvet ve cesaret kalmamıştır.

Ezinelî Yahya Çavuş'un vefatını gösterir nüfus kayıt defteri

Nefat edenin		وَقَاتِ اِيْدَةٌ		وَقُوْعَاتِ	
50	Yahya Çavuş	1303	Mustafa Yalçın	1303	Mustafa Yalçın
51	Yahya Çavuş	1303	Mustafa Yalçın	1303	Mustafa Yalçın
52	Yahya Çavuş	1303	Mustafa Yalçın	1303	Mustafa Yalçın
53	Yahya Çavuş	1303	Mustafa Yalçın	1303	Mustafa Yalçın
54	Yahya Çavuş	1303	Mustafa Yalçın	1303	Mustafa Yalçın
55	Yahya Çavuş	1303	Mustafa Yalçın	1303	Mustafa Yalçın
56	Yahya Çavuş	1303	Mustafa Yalçın	1303	Mustafa Yalçın
57	Yahya Çavuş	1303	Mustafa Yalçın	1303	Mustafa Yalçın
58	Yahya Çavuş	1303	Mustafa Yalçın	1303	Mustafa Yalçın
59	Yahya Çavuş	1303	Mustafa Yalçın	1303	Mustafa Yalçın
60	Yahya Çavuş	1303	Mustafa Yalçın	1303	Mustafa Yalçın

Tekke Koyu

Seddülbahir'deki ana çıkarma sahillerinden bir diğeri Tekke Koyu'dur. Sabah saat 06.00'da İngiliz Lancashire Tümeni'nin öncüleri 40 filika ile sahilde çıkar. Harekâtın hedefi, sahil temizlendikten sonra Aytepe'nin ele geçirilmesi ve sonrasında 114 rakımlı (Karacaoğlan) tepede İkiz Koyu'na çıkacak birliklerle birleşmektir.

İkiz Koyu'ndaki çıkarmaya kıyasla İngiliz askerleri burada çetin bir duvara çarpar. Karşılarında 26. Alay, 3. Tabur, 12. Bölük askerleri vardır. Hamilton'a göre "son derece kanlı ve acımasız ama başarılı bir çıkarma" gerçekleşir. Binbaşı Sabri Bey'in "Senelerden beri rengini muhafaza eden denizin rengi millet fedailerinin kurşunları ile düşman cesetlerinden boşalan kanla değişmiş." diye ifade ettiği bu sahili Türk birlikleri sağlam bir şekilde savunur.

12. Bölük askerlerine takviyenin gelmemesi durumu zorlaştırmıştır. Saat 07.00'ye gelindiğinde bölük siperlerini terke mecbur kalacaktır. İngiliz birlikleri ancak saat 07.15'te kendilerine ateşten korunaklı bir yer bulabileceklerdir. İkiz Koyu'nda çıkarmanın başarılı olması buradaki birliklerin de geri çekilmesini zorunlu kılacaktır.

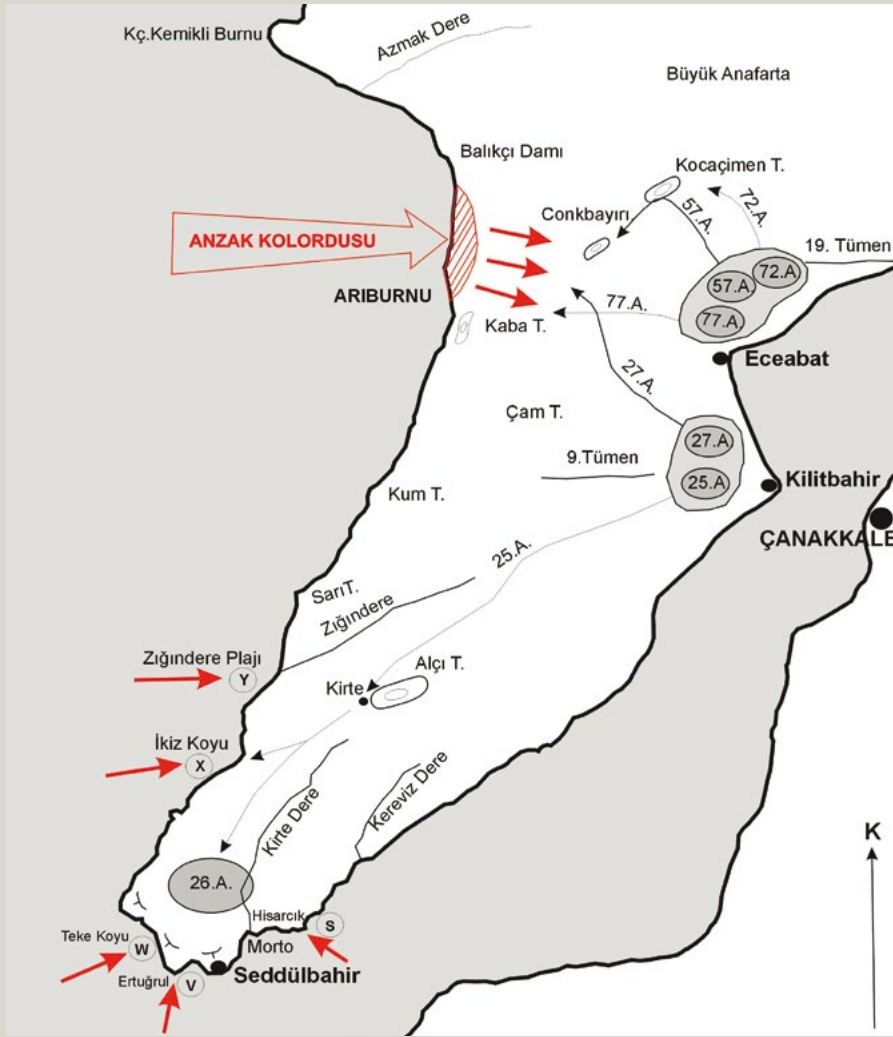
Mahmut Sabri Bey

Çanakkale Muharebeleri'nin az bilinen kahramanlarından biri de Binbaşı Mahmut Sabri Bey'dir. 25 Nisan çıkarması sırasında, Alçıtepe'yi ve Kilitbahir'i ele geçirerek oradaki tabyaları etkisiz hale getirmeyi amaçlayan İngilizlerin Seddülbahir'deki çıkarmalarına karşı büyük bir direniş gösteren 26. Alay'ın 3. Tabur'unun komutanıdır. Mahmut Sabri Bey'in komutasındaki Türk kuvvetleri İngilizlerin en seçkin birliklerinden olan 29. Tümen'i otuz altı saat burada tutmayı başarır.

Pınarıçi ve İkiz Koyları

25 Nisan sabahı Tekke ve Ertuğrul koylarına yapılan çıkarmayı desteklemek amacı ile İkiz ve Pınarıçi koylarına da çıkarma yapılır. *Implacable* muharebe gemisinin ateş desteğiyle bir tabur asker İkiz Koyu'na çıkar. Karşılarında sadece 9 gözetleme eri vardır. Daha sonra 6. Bölük gözetleme erleri de takviyeye gelir. Saat 08.00'den önce hareket eden Yüzbaşı Leslie, devamlı bir surette ilerleyerek sahiliden 730 metre içeride şiddetli bir mukavemete maruz kalmış, daha ileri gidememiştir.

Sağ tarafta bulunan Yarbay Newenham'ın müfrezesi ilerleyerek saat 11.00'den önce hedeflenen ilk tepeyi ele geçirmiştir. İlerleyen birlikler Tekke Koyu'ndan çıkan İngiliz askerleri ile birleşerek Ertuğrul Koyu'na doğru ilerlemeye başlar.

19. Tümen'in taarruzu (25 Nisan 1915) (ölçeksizdir)

(Hazırlayan Ahmet Akyol)

Aynı sıralarda Zığındere ağzının kuzeyine, Sarıtepe altındaki Pınarıçi Koyu'na da 2000 kişilik bir askeri birlik çıkarma yapar.

Başlangıçta karşılarında bir Türk birliği olmamasına rağmen ilerlemezler. Bu çıkarmada hedef aynı zamanda İkiz Koyu'na çıkarılan kıtalar ile irtibata geçerek akşama doğru Alçıtepe'ye doğru ileri harekâta katılmaktı. Türk askerlerinin saat 16.00'da başlayan taarruzları üzerine İngiliz askerleri ertesi sabah erkenden tahliye edilir. Sadece bu kuvvetin 25 Nisan günü Türk savunma hattında bulunan tüm askerlere eşit olması, müttefikler açısından nasıl bir fırsatın kaçırıldığını gösterir.

Pınarıçi Koyu'na yapılan başarılı çıkarmadan başlangıçta yararlanılamamasının İtilaf devletlerine faturası ağır olur. Çıkarma harekâtının bütünü göz önüne alındığında çıkarmanın en sol kolu, Türk savunma hattının arkasına geçme fırsatını kaçırmıştır.

Bir orduda en küçük birim takımlardan başlar. Bir takımda yaklaşık 80 kişi olur, bölükler 200 kişi kadardır. Bir üs birlik ise bölüklerden oluşan taburdur. Taburlar 3-4 bölükten oluşan toplamda 1000 kadar kişidir. Bir sonraki birlik ise alaydır. Alaylar ise genelde 3 taburdan oluşup mevcudu 3000 kadar kişidir.

Genelde tümenler 3 alaydan oluşur. Tümenlerden ise kolordular ve ordular oluşur. 25 Nisan 1915'ten 9 Ocak 1916'ya kadar Çanakkale Cephesi'ne toplam 22 tümen sevk edilmiştir. Bu tümenlerin cepheye intikali belli dönemlerde olmuştur. Yazıda tümenlere ait alay ve taburların sadece bir kısmı verilebilmiştir.

Tümen ve Alay Komutanları

1. TÜMEN	Yb. Cafer Tayyar (Eğilmez)
70. Alay	Yb. Vasıf
3. Tabur	Bnb. Reşat (Çiğiltepe)
71. Alay	Bnb. Ahmet Şemsettin
124. Alay	Yb. Ali Muzaffer, Yb. Ahmet Şükrü
2. TÜMEN	Alb. Hasan Askeri (Yücekök)
1. Alay	Yb. Mustafa Talat
5. Alay	Bnb. Mehmet Ali
6. Alay	Bnb. Rifat
3. TÜMEN	Alb. Nicolai
31. Alay	Yb. İsmail Hakkı
32. Alay	Yb. Hasan Basri
39. Alay	Yb. H. Nurettin
4. TÜMEN	Yb. Cemil (Conk)
10. Alay	Yb. Mehmet Kemalettin
11. Alay	Yb. Ali Rıza
12. Alay	Yb. Servet
4. Topçu Alayı	Bnb. Mehmet Rıza
5. TÜMEN	Alb. Hasan Basri
13. Alay	Yb. Ali Rıza
14. Alay	Bnb. İsmail Hakkı
15. Alay	Bnb. İbrahim Şükrü
5. Sahra Topçu Alayı	Yb. Azmi, Alb. Mustafa Asım
6. TÜMEN	Alb. Süleyman Şakir
16. Alay	Bnb. Mehmet Emin
17. Alay	Bnb. Mustafa Hilmi
18. Alay	Yb. Abdülkadir
7. TÜMEN	Alb. Halil
19. Alay	Yb. Sabri
20. Alay	Yb. Mehmet Halit
21. Alay	Yb. Yusuf Ziya
7. Sahra Topçu Alayı	Alb. Salih Ulvi
8. TÜMEN	Alb. Ali Rıza (Sedes)
22. Alay	Bnb. İbrahim Hakkı

23. Alay	Yb. Mustafa Recai
24. Alay	Bnb. Mehmet Nuri (Conker)
9. TÜMEN	Alb. Halil Sami
25. Alay	Yb. İrfan
26. Alay	Yb. Hafız Kadri
3. Tabur	Bnb. Mahmut Sabri
27. Alay	Yb. Mehmet Şefik
1. Tabur	Yzb. İbrahim
2. Tabur	Bnb. İsmet
3. Tabur	Yzb. Halis (Ataksor)
9. Sahra Topçu Alayı	Yb. Mehmet Ali
10. TÜMEN	Yb. Mustafa Selahattin
28. Alay	Bnb. Hunker
29. Alay	Bnb. Mehmet Raif
30. Alay	Yb. Ahmet Rıza
11. TÜMEN	Alb. Refet (Asya Grubundan alındı)
33. Alay	Yb. Ahmet Şevki
126. Alay	Yb. Mustafa Şevki
127. Alay	Yb. Hasan Lütfü
64. Alay	Bnb. Servet
12. TÜMEN	Yb. Mehmet Selahattin (Adil)
34. Alay	Yb. Mehmet Yümnü
35. Alay	Yb. Ali Abbas
36. Alay	Yb. Mustafa Munip
13. TÜMEN	Alb. Hovic
4. Alay	Yb. Kazım (Sevüktekin)
46. Alay	Yb. Talat
60. Alay	Bnb. Zekeriya
14. TÜMEN	Yb. Musa Kazım (Karabekir)
41. Alay	Yb. Fuat
42. Alay	Bnb. Ahmet Nuri
55. Alay	Yb. Mehmet Tevfik
15. TÜMEN	Yb. Mehmet Şükrü
38. Alay	Bnb. Kazım

45. Alay	Yb. İsmail Hakkı
56. Alay	Yb. Mahmut Nedim
16. TÜMEN	Alb. Mehmet Rüşti (Sakarya)
47. Alay	Bnb. Ahmet Tevfik
48. Alay	Bnb. Ahmet
125. Alay	Alb. Abdürrezzak
16. Topçu Alayı	Yb. İzzet, Alb. Halit Hakkı
19. TÜMEN	Yb. Mustafa Kemal
72. Alay	Bnb. Mehmet Münir
1. Tabur	Yzb. Arif
2. Tabur	Yzb. Hüseyin Rıza
2. Tabur	Bnb. Mahmut
77. Alay	Bnb. Saip
1. Tabur	Bnb. Arif Hacı Emin
2. Tabur	Bnb. Rifat
2. Tabur	Yzb. Mehmet Fehmi
57. Alay	Yb. Hüseyin Avni
1. Tabur	Yzb. A. Zeki (Soydemir)
2. Tabur	Yzb. Ata (Erçikan)
2. Tabur	Yzb. Hayri (Arburun)
20. TÜMEN	Yb. Yasin Hilmi
61. Alay	Alb. Baha
63. Alay	Bnb. Ahmet Muhtar
24. TÜMEN	Alb. Ali Remzi
2. Alay	Yb. Abdullah İlmi
25. TÜMEN	Yb. Ali Fuat (Cebesoy)
73. Alay	Mehmet Reşit
74. Alay	Bnb. Mustafa İzzet
75. Alay	Bnb. Arif
26. TÜMEN	Yb. Esat
59. Alay	Yb. Ali Muzaffer
78. Alay	Bnb. Ömer Lütfü
42. TÜMEN	Yb. Mustafa Asım
41. Alay	Bnb. Saffet

Morto Koyu

İngiliz 2. Güney Galya Hudut Taburu'nun üç bölüğü, saat 07.30'da Morto Koyu'na çıkarma yapar. Buranın savunması için çok az hazırlık yapılmıştır: Koyda sadece bir takım asker vardır. Müttefiklerin amacı asıl çıkarma noktaları olan Ertuğrul ve Tekke koylarına yapılan çıkarmanın sağ tarafını güvence altına almaktır. İngilizler çıkarma sırasında bir zorluk çekmez, kısa sürede Eski-hisarlık Tepesi ele geçirilir. İngiliz ilerlemesi, gece 25. Alay 2. Tabur'dan gelen takviye 2 bölük asker tarafından durdurulur. İki gün sonra ise Kumkaléden tahliye edilen Fransız askerleri bu sahile çıkarılır.

Ertuğrul ve Tekke koylarındaki şiddetli direniş karşısında 29. Tümen Komutanı General Hunter Weston, kendine koyduğu hedeflerden vazgeçmek zorunda kalır. İlk gün hedefi olan Alçitepe'ye ulaşmak bir yana, 25 Nisan sabahı henüz sahillerde tam anlamı ile bir hâkimiyet sağlayamamıştır. Seddülbahir çıkarılması Türk tarafında da ağır zayıyata sebep olur. Seddülbahir'deki çıkarmayı karşılayan 26. Alay'ın 3. Tabur'un zayıyatı 6'sı subay toplam 636 kişidir. Taburun yarısından fazlası savaşamayacak durumdur. Karaya çıkan Müttefiklerin zayıyatı ise 2600-3000 kişidir.

Bazı Süvari ve Topçu Birlik Komutanları

Çanakkale Seyyar Jandarma Alay Komutanı – Bnb. Ali Rıza
Bursa Jandarma Tabur Komutanı Bnb. Tahsin
Gelibolu Jandarma Tabur Komutanı Yzb. Kadri
Bağımsız Süvari Tugayı – Ali Sami Sabit
1. Süvari Tugayı – Yb. Ahmet Hamdi
4. Süvari Alayı – Yb. Ahmet Hamdi
7. Süvari Alayı – Bnb. Avni
11. Süvari Alayı – Alb. Esat
13. Süvari Alayı – Alb. Ali Sami Sabit
1. Ağır Topçu Tugayı – Mahmut Macit
2. Ağır Topçu Tugayı – Alb. Mustafa Talat
Kabatepe Mıntıkası – Mehmet İrfan
Anafartalar Mıntıkası – Yb. Ahmet Hamdi
Anafartalar Mıntıkası – Yb. Mehmet İrfan
Tayfur Mıntıkası – Yb. Ahmet Hamdi
Kayaltepe Mıntıkası – Alb. Abdürrezzak
Kayaltepe Mıntıkası – Alb. Şükrü Naili (Gökberk)
Erenköy ve Intepe Mıntıkası – Alb. Mehmet Zekeriya (Akgün)
Kuzey Grubu Merkez Topçu Grubu Kom.İğ. – Yb. Mehmet Şükrü
Güney Grubu Topçu Komutanlığı – Alb. Mustafa Asım
Güney Grubu Ağır Topçu Komutanlığı – Alb. Mehmet Zekeriya
Güney Grubu Sol Kanat Topçu Komutanlığı – Alb. Salih Ulvi
2. Kolordu Sahra Topçu Alayı – Alb. Mehmet Fuat
2. Kolordu Ağır Topçu Komutanlığı – Alb. Mehmet Zekeriya
3. Kolordu Topçu Komutanlığı – Alb. Hasan
5. Kolordu Topçu Komutanlığı – Alb. Mehmet Emin
14. Kolordu Topçu Komutanlığı – Alb. Mehmet Sabri
14. Kolordu Topçu Alayı – Alb. Mustafa Asım
15. Kolordu Topçu Komutanlığı – Yb. Azmi
16. Kolordu Sahra Topçu Komutanlığı – Alb. Ahmet Nuri
7. Tümen Topçu Komutanlığı – Alb. Mehmet Naim
11. Tümen Topçu Alayı – Bnb. Mehmet Tefvik
1. Bölge Topçu Komutanlığı – Bnb. Mehmet Necip
1. Grup Komutanlığı – Yb. Mehmet Cevat
Kerevizdere ve Domuzdere Bataryaları Grubu – Bnb. Mehmet Necip
2. Sahra Topçu Alayı – Yb. Mehmet Emin
3. Ağır Topçu Alayı – Yb. Rifat
3. Topçu Alayı – Yb. Mehmet Sabri
3. Sahra Topçu Alayı – Yb. Ömer Zeki
4. Ağır Topçu Alayı – Yb. Ahmet Kemal
5. Ağır Topçu Alayı – Yb. Mahmut Macit
6. Ağır Topçu Alayı – Alb. Hasan Şükrü
8. Ağır Topçu Komutanı – Yb. Mehmet Zekeriya (Akgün)
10. Sahra Topçu Alayı – Yb. Ahmet Necati
10. Topçu Alayı – Alb. Recep Vehbi
11. Ağır Topçu Alayı – Alb. Hasan Şükrü
11. Ağır Topçu Alayı – Yb. Şerafettin
12. Ağır Topçu Alayı – Alb. Halit Hakkı
12. Sahra Topçu Alayı – Alb. Emin Zihni
13. Topçu Alayı – Bnb. Mehmet Necip
13. Sahra Topçu Alayı – Alb. Mehmet Naim
13. Sahra Topçu Alayı – Yb. Mehmet Cevat
13. Sahra Topçu Alayı – Alb. Mehmet Emin
18. Ağır Topçu Alayı – Alb. Neşet
25. Topçu Alayı – Alb. Ziya Vehbi
39. Topçu Alayı – Halit Galip

Şaşırtma Çıkarmaları

Gelibolu'daki çıkarma harekâtında İngiliz kuvvetlerinin işini kolaylaştırmak ve Anadolu'daki Türk birliklerinin takviye olarak Gelibolu Yarımadası'na geçirilmesine engel olmak amacıyla Müttefikler Anadolu tarafında ve Gelibolu Yarımadası'nın Bolayır kesimlerinde gösteriş çıkarmaları yapmış ya da denemesinde bulunmuştur. Bunlardan en önemlisi Anadolu tarafında Kumkale'ye Fransızların yaptığı çıkarmadır.

Anadolu tarafının savunmasını Alman General Weber Paşa komutasında 15. Kolordu birlikleri yapmaktadır. Buradaki savunma planı da Gelibolu Yarımadası'ndaki gibidir. 3. ve 11. tümenler toplu olarak geride bulunmaktadır. Kıyılarda gözetleme birlikleri vardır.

Kumkale sahiline Fransız muharebe gemilerinden içinde Senegallilerin de olduğu birlikler çıkar. 3 muharebe gemisi, 3 kruvazör, 9 muhrip, 6 torpidobot, 10 nakliye gemisinden oluşturulan Fransız filosu, 24 Nisan saat 22.00'da Mondros'tan hareketle gece Anadolu kıyılarına yanaşır, 25 Nisan güneş doğmadan Kumkale ve Beşigeler karşısında yerlerini alır. Çıkarma şiddetli olur, Fransız birlikleri iki gün boyunca çıkarma harekâtına devam eder. 27 Nisan'da ise Seddülbahir'de yapılacak genel taarruz ve yeni birliklere ihtiyaç duyulması nedeni ile Fransızlar Morto Koyu'nda Eskihisarlık sahillerine nakledilir.

Ordu komutanı Liman von Sanders'in 25 Nisan sabahı Bolayır'da bir çıkarma bekleyerek akşama kadar da buradaki birliklerin (5 ve 7. tümenler) nakline müsaa-de etmemesi İngiliz çıkarma planının kısmen bir başarısıdır. 3. Kolordu komutanı Esat Paşa da Liman Paşadan gerekli emirleri almak için Bolayır'a giderken çıkarmayı 9. Tümen ve 19. Tümen'in komutanları Albay Halil Sami Bey ve Yarbay Mustafa Kemal Beyler idare edecektir.

Ulaşılamayan Hedefler

25 Nisan 1915'te Gelibolu Yarımadası'na çıkarma yapan İngiltere'nin planına göre İstanbul'a ulaşmak birkaç haftalık süre alacaktır. 9 Ocak 1916'da tüm birlikler

Yarımada'yı boşaltana kadar geçen dokuz aya rağmen kayda değer bir başarı elde edilemeyecektir. 25 Nisan sabahı sahilleri gözetleyen birkaç yüz kişilik Türk birliklerinin karşısına binlerce Müttefik askeri çıkmıştır. İnsan sayısına ve teknolojik imkânlarla, denizden devasa mermiler atan donanma gemilerinin ateşine rağmen ilk günün ilk hedeflerine ulaşamayacak, çıktıkları sahilleri dahi ancak bir gün içinde kontrol edebileceklerdir. Türk birlikleri 25 Nisan sabahı ilk çıkarma şokunu hızlı bir şekilde atlatacak, gerek Anadolu tarafından gerekse 8 saatlik deniz yolu mesafesinde İstanbul'dan takviye kuvvetler getirmeye başlayacaktır.

Çanakkale Zaferi'ni sıklıkla yapıldığı gibi sadece 18 Mart'tan veya Anafartalar'dan ibaret saymak büyük bir yanlış olacaktır. 25 Nisan sabahı ölüme koşarak giden erleri, Çanakkale Cephesi'ne gönderilen 22 tümen ve komutanları ile tarihin dönüm noktasından birinde orada bulunan Yarbay Mustafa Kemal'i istikbalimizin teminatı gençlerimize anlatmak boynumuzun borcudur.

Yrd. Doç. Dr. Yüksel Nizamoglu'na katkıları için çok teşekkür ederim.

Kaynaklar

- *Çanakkale Muharebelerinin İdaresi Komutanlar ve Stratejiler*, (Editör: Lokman Erdemir, Kürşat Solak), Çanakkale Valiliği Yayınları, Çanakkale, 2015.
- Erdemir, Lokman, *Çanakkale Savaşı: Siyasi Askeri ve Sosyal Yönleri*, Gökkuşbu Yayınları, İstanbul 2009.
- Mustafa Kemal, *Arıburnu Muharebeleri Raporu*, Genelkurmay ATASE Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2011.
- Nizamoglu, Yüksel, *Vehîp Paşa*, Yitik Hazine Yayınları, İstanbul, 2013.
- Oglanlar, C. F. Aspinall, *Büyük Harbin Tarihi Çanakkale Gelibolu Askeri Harekâtı: Seferin Başlangıcından 1915 Mayısına Kadar*, I, haz. Metin Martı, Arma Yayınları, İstanbul 2005.
- Sanders, Liman Von, *Türkiyede Beş Sene*, (Yay. Haz. Muzaffer Albayrak), Yeditepe Yayınları, İstanbul, 2007.
- Toket, Hülya; Aslan, Nurcan; *Birinci Dünya Savaşı'na Katılan Alay ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri*, Genelkurmay ATASE Başkanlığı Yayınları, 3 cilt, Ankara, 2009.
- *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi: Osmanlı Devri: Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi: Çanakkale Cephesi Harekâtı*, c. V, I, II ve III. Kitaplar, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Ankara 2014.
- Yurtakal, Ahmet, *Cevat Çobanlı Paşa*, Malatya Kitaplığı, İstanbul, 2014.